Розділ 11. Етнічні та етнокультурні аспекти феномена українського козацтва 5

11.1. Рання козацька етнокультура *(В. Г. Балушок)*..... 6
11.2. Особливості козацьких звичаїв та обрядів *(В. Г. Балушок)* 18
11.3. Трансформації в етнічному житті української спільноти, пов'язані з козацтвом *(В. Г. Балушок)* 34
11.4. Від етнічного самоусвідомлення до захисту національних інтересів (О. *К. Струкевич)* 39

Розділ 12. Православна традиція Війська Запорозького (О. С. *Кузьмук)* 73

12.1. Стосунки Війська Запорозького Низового з Києво-Межигірським монастирем 74
12.2. Самарський Пустинно-Миколаївський монастир. Січове архімандритство 96
12.3. Києво-Софійський кафедральний монастир і управління Церквою на території Війська Запорозького Низового 108
12.4. Київське чернецтво на Запорожжі 118
12.5. Запорозькі паломники до київських святинь 126

Розділ 13. Козацьке право і судочинство 133

13.1. Звичаєво-правова культура запорозького козацтва *(А. О. Гурбик)* 134
13.2. Нормативно-правове регулювання козацького станового *(О. В. Кресін)….* 160
13.3. Еволюція козацького судоустрою (О. *В. Кресін)* 173

Розділ 14. Геральдичні традиції українського козацтва *(О. А. Однороженко)*..... 177

14.1. Державна геральдика 182
14.2. Родова геральдика 187
14.3. Земельна геральдика 201
14.4. Міська геральдика 209

Розділ 15. Українське козацтво та західноєвропейський світ *(Д. С. Наливайко)* 215

15.1. Зародження на Заході інтересу до України як історичної реальності 216
15.2. Рецепція Заходу на козацько-турецько-татарські війни останньої третини XVI— першої половини XVII ст.....220
15.3. Західна рефлексія щодо участі козаків у боротьбі з католицькою та польсько-шляхетською експансією 237

Розділ 16. Козацьке історіописання (Л. *М. Бовгиря)* 249

16.1. Українська історія у візії Романа Ракушки-Романовського (Самовидця) та Самійла Величка 253
16.2. «Літопис Грабянки» та питання реконструкції «достовірного рукопису» 266
16.3. Регіональне історіописання Лівобережної України 281
16.4. Тема автономії Гетьманщини у творах Семена Дівовича та Петра Симоновського 292
16.5. Рукописні історичні збірники 296

Розділ 17. Козацтво в системах Російської і Турецької імперій (О. *А. Бачинська)* 303

17.1. Спроби адаптації козацької верстви до реалій 70—90-х рр. XVIII ст.....304
17.2. Задунайське козацтво 320
17.3. Козацький стан та одиночні козацькі формування у першій половині XIX ст.....337
17.4. Зміни в козацькому середовищі в другій половині XIX ст 355

Розділ 18. Козацьке військо на Кубані *(А. М. Авраменко, Б. Є. Фролов, В. К. Чумачтко)* 363

18.1. Утворення Чорноморського козацького війська і його переселення на Кубань 364
18.2. Державна служба кубанського козацтва 383
18.3. Кубанське козацтво в Російській імперії 394
18.4. Козаки за радянської влади. Відродження козацтва в новій Росії 412

Розділ 19. «Вільне козацтво» в Українській революції 1917—1921 рр. *(В. Ф. Верстюк)* 415

19.1. «Вільне козацтво» як вияв революційної творчості мас 416
19.2. «Вільне козацтво» і Центральна Рада 428
19.3. «Вільне козацтво» в умовах загострення соціально-політичної кризи революції та українсько-більшовицької війни 448

Розділ 20. Увічнення пам'яті про козацьку добу в УРСР. Сучасне українське козацтво 461

20.1. Проблеми збереження історії козацтва в пам'ятках культури України (О. *О.Демиденко)* 462
20.2. Громадські ініціативи щодо відродження козацтва в сучасній Україні *(В. В. Задунайський, Т. В. Чухліб)* 478
20.3. Участь сучасного козацтва у політичному житті. Державна підтримка козацького руху (Г. *В. Чухліб)* 488

Розділ 21. Козакознавчі студії в українській історіографії (В. М. *Матях)* 495

21.1. Зародження наукових підходів до вивчення історії українського козацтва у вітчизняній історіографії кінця XVIII - першої половини XIX ст 496
21.2. Виділення козакознавства у спеціалізовану тематичну галузь історичних знань у другій половині XIX - перших десятиліттях XX ст 505
21.3. Дослідження історії українського козацтва в 20—80-х рр. XX ст. 518
21.4. Козакознавча проблематика в сучасній українській історіографії 526

Розділ 22. Писемні джерела з історії українського козацтва *(Ю. А. Мицик)* 541

22.1. Вступ 542
22.2. Документальні джерела. Розпорядча документація 546
22.3. Матеріали поточного діловодства 553
22.4. Джерела статистичного характеру 555
22.5. Законодавчі акти, матеріали судово-адміністративних установ 558
22.6. Матеріали станово-представницьких органів 561
22.7. Матеріали дипломатичного характеру 562
22.8. Епістолярні джерела 575
22.9. Наративні джерела. Літературно-публіцистичні твори 576

Список скорочень 589

Список літератури 590

Іменний покажчик 701